

האזינו: "כי שם השם אקרא הבו גודל לאלוקינו"

ובברכות כ"א. בפרש"י דקאי על מצוות עניית אמן, שזוהו המקור לחיוב עניית אמן מן התורה! והאר"ך בזה הפרי מגדים
בתיבת גומא האזינו לדון אם עניית אמן על ברכה דאורייתא מותרת באמצע שמו"ע, דאתי דאורייתא ודחי לדרבנן עי"ש

[וראה בפמ"ג קב"ד א"א י"ד שדרגת עניית האמן כדרגת הברכה עצמה, דאורייתא - דאורייתא, דרבנן - דרבנן, רשות - רשות]

ביאור נעים וברור איך להזכיר מ'אמן חטופה' ומ'אמן יתומה'

אם בקשה - בקשה, ואם הודאה - הודאה, ואם שבח - שבח. מובן אם כן שהעונה בלי לדעת על מה הוא עונה - איזו הצטרפות יש כאן, לכן כתב הרמ"א [קכ"ד, ח' בשם רש"י ותוספות וא"ז ועי"ר בשם הירושלמי] שעניה כזו נחשבת לאמן יתומה, ועניה זו אין בה מצווה כלל, ולא עוד אלא שנחשבת לזלזול.

א

לכן צריך הש"ץ לתת זמן סביר לענות אמן בנחת ובכוונה על ברכותיו שזה לפחות 2 שניות = שיעור אמירת ג' תיבות, ובכל מקרה לא יתחיל הש"ץ את הברכה הבאה קודם שיסיימו הקהל את עניית האמן על הברכה הקודמת.

ב

וכן המקדש או המבדיל וכדומה, צריך לתת זמן סביר לענות אמן בנחת ובכוונה על ברכותיו שזה לפחות 2 שניות = שיעור אמירת ג' תיבות, בין ברכה לברכה, ולא יתחיל את הברכה הבאה קודם שיסיימו העונים את עניית האמן, אמנם גם אם יש כאלו שהאריכו יותר - עליו להמתין, ואינו רשאי להתחיל את הברכה הבאה, עד שיסיימו גם היותר מאריכים את כל ענייתם, כדי שיהיו פנויים לשמוע ולכוון ליבם לצאת ידי חובתם בברכה הבאה!

ג

תוספת השתדלות ואפילו התחלת התרגלות בדברים הללו מוסיפה זכויות רבות ליום הדין, כפי שכותב רבנו יונה בשערי תשובה שכיון שמקבל האדם על עצמו ללכת בדרך טובה באיזה ענין שהוא, מצטרפת מחשבתו הטובה למעשה "וזהו פתח תקווה נכבד מאד" לזכות בדין!

הקבלה לענות "אמן כהלכה" מוסיפה זכויות עצומות למשקל, **כי בכל יום אנו מברכים יותר ממאה ברכות ומעל תשעים עניות אמן, ועל ידי קבלה טובה כזו עולות רבבות ברכות ועניות טובות כבר מעתה על המשקל לכפר על כל חטאתינו, ולהמליץ עלינו לטובה בימי הדין הבעל"ט לשנה טובה ומתוקה.**

וכהלכה, מיד לאחר סיום התיבה האחרונה של הברכה, ולאחר שסיימו הם את ענייתם יתחיל הוא את הברכה הבאה [ולא קודם לכן].

ד

עניית האמן צריכה להיות מחוברת לברכה עצמה, לפי שעניית האמן היא חלק מהברכה ממש [גמרא ברכות מז. וברש"י שם], ולכן עליה להיאמר בסמיכות לברכה לאחריה. דהיינו מיד לאחר סיום כל התיבה האחרונה של הברכה, אבל גם לא רחוק מסיימה, שיעור המותר הוא 'תוך כדי דיבור' לסיום הברכה, שבתוך שיעור זה נחשב לזמן עניית אמן, כי זה נקרא "אותו הזמן" עדיין.

ושיעור הזמן הזה של "תוך כדי דיבור" הוא כ-2 שניות, ולכן עניית אמן בתוך זמן הזה היא מצויינת מאד, אבל התחלת עניית אמן לאחר שעבר זמן זה נחשבת לאמן יתומה, שכבר אין לה חיבור לברכה.

ה

גם התחלת עניית אמן על ידי אחרים תוך כדי דיבור בכוחה להאריך את הברכה, ויכול להצטרף לענייתם שהתחילה בזמן, אפילו שלמעשה הוא התחיל לענות לאחר שעבר כבר תכ"ד מסיום הברכה, לכן כאשר הציבור עדיין באמצע עניית אמן - מותר להצטרף לענייתם, אפילו שכבר עבר תוך כדי דיבור מסיום הברכה [אם יכול להספיק להתבונן ולכוון על מה הוא עונה].

ו

ישנם אופנים בהם גם אם יענה ב'תוך כדי דיבור' נחשבת ענייתו לאמן יתומה, לפי שאין העניה משתייכת ומתחברת לברכה עצמה, אלא היא נפרדת ממנה, כגון כשמתחיל לענות לאחר שהש"ץ התחיל כבר את הברכה הבאה, היות וכאשר מתחיל הש"ץ את הברכה הבאה, הברכה הקודמת הסתלקה והלכה לה, ואין מקום לעניית אמן עוד עליה [סימן קכ"ד, במ"ב ס"ק ל"ז, שע"ת ס"ק ט"ז, ברכי יוסף, מהר"י מולכו, ובבאה"ל 'זקודם' בשם המגן גבורים, א"ר ועוד].

ז

אופן נוסף שנחשבת ענייתו לאמן יתומה' הוא כאשר איננו יודע על מה הוא עונה אמן, שהרי עניית האמן הינה חלק מהברכה, וזהו על ידי שהעונה מצטרף לדברים שנאמרו על ידי הש"ץ או המברך, שזוהו בעצם תוכן עניית האמן' = 'הנני מצטרף לדברים שנאמרו

א

אחת הזכויות היותר גדולות ונוראות שאנחנו זוכים בה שלוש פעמים ביום מידי יום בינו בתפילות שחרית מנחה וערבית, להמליך את הקב"ה זהו בעניית 'אמן כהלכה' שהפליגו בש"ס ובזוה"ק בשגב ונוראות ענייניה ופעולותיה לטובה בזה ובבא!

ב

ובגלל חשיבות הענין כ"כ, חז"ל הקדושים שנהירין להו שבילי דקיעא כשבילי דארעא, וגילו לנו ה'סדרים הנכונים' איך לענות אמן והחמירו נוראות בשכרה העצום והנורא כאשקר היא נאמרת כהלכה [יעויין בש"ס ברכות מ"ז. ומידה טובה מרובה פי ת"ק, ובזוה"ק וילך באורך רב] וכחלק מזה עלינו להזכיר מאד מ'אמן חטופה' ומ'אמן יתומה', והאמת שגם בבית, בעבודה, ואפילו בכלל הרבה פעמים זה נוגע מעשה ממש.

ג

מהי 'אמן חטופה'? שהציבור או חלקו עונים אמן לפני סיום הברכה, ואפילו אחד שעונה ככה. - אחת הסיבות לכך שעונים אמן חטופה היא מפני שהשליח ציבור או המברך מאריך בסיום הברכה ועושה ניגון מסוים במילה האחרונה של הברכה, וזה גורם שיענו לו אמן קודם שסיים את הברכה שזוהי אמן חטופה. או שהמברך יורד בגובה הקול לקראת סיום הברכה, ואז השומעים שרוצים לענות ורחוקים מפיו לא יודעים בדיוק מתי הוא סיים את המילה האחרונה של הברכה, או אז הם משערים את הדבר מסברת הלב, שלא תמיד מותאמת למציאות...

ד

על ידי זה נכשלים בעניית אמן חטופה, שכל כך החמירו חכמים בעונשה, שאמרו העונה אמן חטופה יחטפו ימיו רח"ל, עד שכתב הבאור הלכה [קכ"ד, ד"ה ו"א] שבספק אמן יתומה וחטופה קטופה וקצרה - עדיף לא לענות! מאשר להיכנס לספק סכנה החמורה הזאת של עניה לפני הזמן, או שלא בהגייה הנכונה.

ה

התקנה לדבר היא - ששליח הציבור או המברך יסיים בקול רם עד סוף תיבה האחרונה של הברכה, וגם לא ימשוך את סופה כלל, רק יחתוך את סיום הברכה, לדוגמא: מחיה המתים! מברך השנים! בכדי שיעידו כל העונים את זמן העניה הנכון, ויענו אמן כדת

מכון עניית אמן כהלכה: 0548410100 | aamen0548410100@gmail.com

גם החזן וגם הקהל
כולטו מקדישים 2 שניות
בין ברכה לברכה -
לאמן כהלכה!